

Arne Jamtrot
Projektledare
Telefon 08-508 28 939, 076-122 89 39
arne.jamtrot@miljo.stockholm.se

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

KEMIKALIEPAKT – LÄGESRAPPORTERING

Förslag till beslut

- 1 Godkänna lägesrapporteringen av arbetet med Kemikaliepakten

Gunnar Söderholm

Ulf Mohlander

Sammanfattning

I slutrapporten från projektet Nya gifter – nya verktyg identifierades fem prioriterade ämnesgrupper och deras viktigaste källor. Det konstaterades att källorna i stor utsträckning utgörs av varor för konsumentanvändning, och att möjligheterna är begränsade att åtgärda sådana källor med traditionellt till buds stående verktyg som tillsyn. Det föreslogs därför att inrätta en ”kemikaliepakt” med aktörer ur näringslivet som på frivillig bas vill arbeta tillsammans med staden för att minska utsläppen av dessa gifter i Stockholm. En första kontakt har upparbetats med Svensk Handel, som är positiva till ett samarbete. Som en första aktivitet planerar förvaltningen och Svensk Handel att genomföra ett frukostseminarium under våren, då medlemsföretagen inbjuds för att beskriva vilka behov av stöd och kunskap de har för att kunna göra sitt sortiment mer giftfritt.

Bakgrund

I projektet Nya gifter – nya verktyg (redovisat för MHN 2008-09-23, dnr 2005-001630-206) har staden identifierat ämnesgrupper som bör prioriteras i miljöarbetet och vilka källor som är viktigast för respektive ämne. Dessutom har projektet diskuterat hur staden själv, men också andra aktörer som näringslivet och konsumenter kan verka för att minska miljögiftsproblemen i staden.

De fem högst prioriterade ämnena är:

- **Alkylenoletoxilater** från textilier och rengöringsmedel
- **Antibakteriella ämnen** som triclosan och silver i tandkräm, deodoranter, kläder och skor
- **Bromerade flamskyddsmedel** i elektronik, möbler och inredningstextilier
- **Ftalater** i mjuka PVC-artiklar som golvmattor, takbeläggningar, tapeter
- **Polyfluorerade ämnen** i smuts- och vattenimpregnering i kläder, skor, möbler och fritidsprodukter

Många källor är alltså knutna till byggmaterial och konsumentvaror snarare än till industriella verksamheter. Under de senaste åren har det införts lagstiftning som begränsar användningen av några av de här ämnena i vissa varor (t ex RoHS-direktivet om elektronik och leksaksdirektivets regler om ftalater). De flesta användningar saknar dock sådana regler och det finns därför fortfarande begränsade möjligheter att minska deras användning via traditionella verktyg som lagar och föreskrifter. Det konstaterades därför i projektet att nya verktyg som bygger på samarbete och frivillighet behöver komma till. Mot denna bakgrund föreslogs i projektets slutsatser att inleda ett samarbete med näringslivet, liknande den klimatpakt som staden redan har tagit initiativ till. Syftet är att staden och det lokala näringslivet gör en gemensam föresats om att minska belastningen av farliga ämnen på människa och natur i Stockholm, i linje med det mål i stadens miljöprogram som säger att ”Utsläppen av miljö- och hälsoskadliga ämnen från varor och byggnader ska minska”.

Eftersom många av källorna till utsläppen av de prioriterade ämnena utgörs av konsumentprodukter, har handeln en central roll i detta arbete, och besitter stor kunskap om varors flöden och kemikalieinnehåll. Handeln är därför den primära samarbetsparten i den första fasen av utvecklingen av Stockholms kemikaliepakt.

Kemikaliepakten är tänkt som en överenskommelse mellan staden och det lokala näringslivet om ömsesidiga åtaganden för att minska problemen med miljögifter i Stockholm. Vad dessa åtaganden ska bestå i är öppet för diskussion. För stadens del finns i Miljöprogrammet ett antal preciseringar av det ovan nämnda delmålet:

- Produkter som innehåller miljö- och hälsoskadliga ämnen såsom kadmium, triclosan, DEHP, flamskyddsmedel eller bly ersätts med miljömässigt bättre alternativ.
- Stadens nämnder och styrelser ska vid inköp av varor och tjänster ställa krav på att de miljöskadliga ämnen som listas i stadens upphandlingsguide för giftfria varor inte förekommer. I guiden finns vägledning om vilka produktgrupper ämnena förekommer i. Om ämnena inte kan undvikas ska leverantören motivera detta och ange hur ämnena ska hanteras för att miljöpåverkan ska bli så liten som möjligt.

- Stadens nämnder och bolag ska successivt ersätta miljö- och hälsofarliga material (t ex PCB), som finns inbyggda i stadens egna fastigheter, med dokumenterat miljömässigt bättre alternativ.
- Staden ska välja tvätt- och diskmedel som är fosfatfria

Inom handeln har verktyg utvecklats för att ställa krav på varors kemikalieinnehåll dels av enskilda kedjor, dels i dialogen Framtida handel, där guiden ”Att ställa kemikalierelaterade produktkrav vid inköp” har producerats.

SAMARBETE MED SVENSK HANDEL

Vid ett möte mellan företrädare för Miljöförvaltningen och Svensk handel i slutet av februari konstaterades att båda parter har ett intresse av ett samarbete kring dessa frågor. Det diskuterades vad respektive aktör skulle kunna bidra med respektive få ut av det.

Svensk Handel är en intresse- och arbetsgivarorganisation med 13500 medlemsföretag från alla led i handelskedjan: importörer, grossister och detaljister. Deras syfte är att stärka och förbättra handelns villkor. Man uttryckte att många medlemsföretag behöver hjälp med att ta reda på vad deras varor innehåller. De verktyg som finns t ex i form av Kemikalieinspektionens PRIO-databas behöver anpassas för varor. Man ser också Miljöförvaltningen som en möjlig samarbetspartner som skulle kunna bistå med viktig rådgivning och vägledning kring hur man gör miljökloka val.

Svensk Handel kan inte göra några åtaganden för medlemmarnas räkning, men kan uppmärksamma dem på problematiken och förmedla kontakten mellan staden och de medlemsföretag som är intresserade av att ingå ett samarbete. Det beslutades därför att gemensamt ordna ett frukostseminarium under senare delen av våren, dit medlemsföretagen inbjuds. Ett viktigt syfte med detta seminarium blir att fånga upp vilka behov och önskemål olika typer av handelsföretag har, för att kunna utforma ett attraktivt och ömsesidigt givande upplägg på ett kemikaliesamarbete. Miljöförvaltningen fick uppgiften att återkomma med förslag till program för ett sådant seminarium.

ANDRA SAMARBETSPROJEKT SOM FÖREBILDER

Exempel på andra samarbeten att hämta erfarenheter av:

Stockholms klimatpakt (www.stockholm.se/klimatpakten) är ett samarbete mellan Stockholms stad och företag verksamma i Stockholmsregionen som åtar sig, liksom staden, att sätta upp mål om att minska sina växthusgasutsläpp med 10 procent under perioden 2007-2010. Alla som är med i Klimatpakten ska årligen rapportera hur det går med arbetet att energieffektivisera och minska utsläppen av växthusgaser. Stockholms stad ordnar nätverksträffar med olika teman enligt klimatpaktsföretagens önskemål.

Projektet *Grön kemi* (www.gronkemi.nu) som drivs av länsstyrelsen i Västra Götaland m.fl. arbetar med att påverka utvecklingen mot mer hälso- och miljöanpassade kemiska

produkter. Man har arbetat med smörjmedel, bildäck, alkylatbensin till tvåtaktsmotorer, båtbottnfärger, målarfärger, bilvårdskemikalier och kemiska produkter inom sjöfarten. Arbetsmetoden är att först ta fram detaljerad kunskap om produktområdet. En viktig del är här att försöka identifiera hinder och möjligheter till förändring. Kunskapen presenteras i en rapport. Projektet försöker sedan starta en process mellan framsynta tillverkare och intresserade användare för att driva utvecklingen framåt. I förändringsarbetet utnyttjas marknadskrafterna som en i många fall effektiv väg till snabba och genomgripande förbättringar. Ett mål är att skapa goda exempel som kan spridas som ringar på vattnet.

Dialogprojekten ”Bygga, bo och förvalta för framtiden”, kallad *Bygga-bo-dialogen* (www.byggabodialogen.se) och *Framtida handel* (www.framtidahandel.se) är två exempel på samarbeten med liknande upplägg mellan företag, kommuner, myndigheter och regering. Deras syften är att nå en hållbar bygg- och fastighetssektor respektive dagligvaruhandel. Genom frivilliga åtaganden vill aktörerna nå längre än lagar och regler. Företag, kommuner och regeringen har tillsammans i respektive projekt formulerat ett antal mål som man vill arbeta för att uppnå. Aktörerna har skrivit under en överenskommelse och ett antal åtaganden om konkreta insatser. Varje företag, kommun och regeringen har skrivit under åtaganden som passar deras respektive verksamhet. Aktörerna skriver också under på att medverka i uppföljning och utvärdering av dialogen. Vilka åtaganden respektive aktör har gjort och hur de uppnås redovisas på respektive projekts hemsida.

Projektet Framtida handel har tagit fram guiden ”Att ställa kemikalierelaterade produktkrav vid inköp”, som ger tips om hur handeln kan undvika hälso- och miljöfarliga ämnen i sina varor. Samarbetet avslutades 2007, medan Bygga-bo-dialogen fortsätter.

The Mayor of London’s Green Procurement Code (www.greenprocurementcode.co.uk) är en tjänst för Londonbaserade företag och organisationer som vill minska sin miljöpåverkan genom att miljöanpassa sina inköp. Den erbjuder praktisk rådgivning och on-lineresurser för att hjälpa deltagarna att göra gröna inköp i hela organisationen.

Deltagarna utfäster sig att göra kontinuerliga förbättringar och kan välja att genomgå en årlig utvärdering. Utvärderingen tittar på fem områden: människor; policy, strategi och kommunikation; upphandlingsprocesser; engagera leverantörer; och uppföljning och resultat. De belönas då med guld, silver eller brons-status beroende på hur framgångsrika de varit.

Internationella kemikaliesekretariatet (www.chemsec.org) har samlat goda exempel som visar hur några företag har använt deras substitutionslista ”SIN list 1.0” för att fasa ut farliga kemikalier i sina varor. Bland exemplen finns Sony Ericsson, H&M och NCC.

Förvaltningens synpunkter

En stor del av miljöpåverkan av flera prioriterade miljögifter kommer från varor och hushållskemikalier som når användaren i Stockholm via handelns olika aktörer. Sådan användning är svår att komma åt via traditionella arbetsmetoder som tillsyn och miljöövervakning. Inte heller kommer man på ett långsiktigt hållbart sätt åt problemen genom att rena avloppen. Istället behöver man utveckla metoder som stimulerar handeln att på frivillig väg undvika de kemiska ämnen som är problematiska ur ett hälso- och miljöperspektiv. Det finns också ett intresse bland många handelsaktörer av att ta mer kemikaliehänsyn i sitt sortimentval, och en vilja att veta mer om hur man kan göra för att uppnå detta. Förvaltningen ser därför att det finns en stor potential i samarbetet med handeln.

I utvecklingen av ett samarbete med näringslivet är det viktigt att hitta rätt partners att arbeta med. Svensk handel har det kontaktnät och den kunskap om branschen som behövs, och kan också ge den långsiktighet som behövs för att samarbetet ska bli framgångsrikt.

Inte minst bidrar Stockholms utmärkelse till Europas miljöhuvudstad till intresset från handeln. Det finns här möjlighet för aktörer att bli delaktiga i miljöhuvudstadsåret genom att med sitt deltagande i kemikaliepakten bidra till att göra Stockholm mer giftfritt och ännu grönare. Den internationella uppmärksamheten som följer med utmärkelsen innebär också stora möjligheter att påverka omvärlden genom att rikta uppmärksamheten mot varors betydelse för miljögiftsproblemen i storstäder och handelns möjligheter att bidra till deras lösande.

Slut